

те су овде поникла фабричка предграђа: Newark, Jersey-City, Paterson и Elisabet, па се тај индустријски део пружа на југу већ до New-Brunswick-a, а на северу обухвата цео округ Berglen.

Данашњи Greatest New York захвата 3200 км² (Лондон 1600 км²), од чега је готово 900 км² под зградама (у Лондону 500, у Берлину 130 км²). Године 1871. имао је 1850000 становника, што значи ни половину тад. лондонских, 3833000. Али крајем прошлога века нарастао је на 4877000, а Лондон 6581000. До 1910. год. оба су се града знатно приближили: Њујорк 6751000, Лондон 7251000. По подацима последњег америчког пописа Greatest New York попео се у становницима на 8431000, док је Great London са свима предграђима својим) избројао у последњем енглеском попису 7476000 становника.

Е. Ј. Цветић.

Становништво у Јапану. — У Јапану је вршен попис 1. окт. 1920. и по њему има оволико становника: прави Јапан 55,961.140; Кореа 17,284.207; Формоза 3,654.398; Сахалин 105.765. Цео Јапан има, дакле, 77,005.510 становника, тј. 2239 на квадратни *ри* (= 15.42 км²). У 16 вароши има више од 100000 становника, од којих су највеће Токијо 2,173.112, Осака 1,252.972, Кобе 608628 и Јокохама 422943.

Број становништва у Цариграду византијског доба. — У белешци: *On Population Estimates and the Case of Constantinople in Byzantine Days* („The Geographical Review“, New York, October 1921., стр. 616—618.), Марк Џеферсон износи разматрања о прорачунавању броја становништва у Цариграду византијског времена поводом покушаја атинског професора А. Андреадеса да утврди број цариградског становништва за период од III до XIII века. Андреадес је дошао до уверења, да је Цариград имао милион душа у доба свога највећег развитка, а пола милиона у доба свога опадања, док је при своме паду имао 180.000 до 200.000 душа. Византијско Царство је бројало око 15 до 20 милиона душа. Андреадесово прорачунавања су, изгледа, заснована на љубави према свему што је грчко. Он хоће да мисли о Цариграду као о вароши од милион становника. Прегледа традиције векова и прима велике, а одбацује мале бројеве. Пристаје само на ону пресуду, која иде њему у корист.

Становништво Цариграда није никад било пописано, а да би се изнашло бројно стање вароши мора се прибећи попису. Скоро су грађани Детроита, у Северној Америци, мислили да њихова варош има милион душа а пописом се утврдило да бројно стање варира између 600.000 и 700.000. Кад се овако нешто може десити у земљи статистике, шта можемо мислити о подацима за Цариград!

Нико од византијских писаца није ни покушао да забележи своје мишљење о величини Цариграда, мада то опет ништа не би доказивало. Човечанство оног доба није имало правој појма о милиону, а ни у грчком ни у латинском језику није постојала реч „милион“. Чак је и сад врло мали број вароши на свету са милион становника. Стари писци говоре о огромним губитцима у становништву Цариграда услед рата и болести. За четири године последњег рата у Европи је погинуло, умрло од рана и нестало 8¹/₂ милиона становника. У мирно доба се у Европи сваке четврте године број становништва повећавао за 19 милиона, те је и при свршетку рата број становништва био већи но у почетку. Ужасне глади у Индији свега су једном, за период од 1861—1871. године, смањиле број становништва и то за 0.1⁰/₀.

Модерни су пописи показали, да у свима земљама становништво јако напредује, и да је индустријско развиће, које је пратило проналазак

железнице у XIX веку, много олакшало концентрацију становништва у варошима, јер је омогућило набављање намирница са великих површина. Дефинитивно је утврђено, да ни најповољнији услови, ни велика експанзија британских колонија, нису могли попети бројно стање Лондона на 1.000.000 све до 1802., мада је цела земља снабдевала Лондон, што доиста није био случај ни са једном од старих вароши. Париз је тај број достигао 1850., Њујорк 1870., Беч 1878., а Берлин 1880. Калкута на „богатом истоку“ није достигла милион до 1900. Стари Цариград био би огроман са 500.000 становника, под друкчијим погодбама старога живота, са slabим превозним средствима.

Мих. С. Радовановић.

Експедиција на Маунт Еверест помакла је стицајем прилика свој излазак на главни врх највиших светских планина у 1922. годину. Али већ дотле скупљени резултати са разних путовања обећавају да ће бити врло значајни. Осим осталог снимљено је картографски око 15000 км² по новијој методи, те је добијена и друга карта ове области, много боља од секција — лист 71. карте Indian-Survey од 1 миље. Главна станица била је у Тингри, око 60 км. СЗ. од Маунт Евереста, на висини 4200 м., где су високе долине још насељене селима и манастирима; тек крајем јула та је станица помакнута у Карту, на источном подножју главног врха. Одељење за пењање, које је још у почетку имало два тешка губитка: смрт Dr. Kellas-а и тешко боловање Raeburns-а, покушало је да се попне на главни врх са северне стране, али се показало да је заблуда очекивати благе нагибе на северним падинама Маунт Евереста. Тако су исто мало утешне прилике и на његовим западним падинама. Најзад под вођством Mallogy-а и Bullock-а и пошто су подигнуте три етапне станице разних висина и једна изнад друге, доспело се до једнога превоја на североисточном подножју правога врха; највиша станица била је на висини око 7400 м. Кад је почела зимска периода са снежним вејавицама, крајем септембра, одељење се морало вратити. Вредно је истаћи да је утврђена висина већине врхова главнога гребена између 7500 и 7800 м, а у долини Ронгбук, у непосредној околини Маунт Евереста, 7000 до 7400, — главни врх надвисује све остале за 1500 м. Најдубљи је превој у гребену Маунт Евереста Колибу, 5800 м.; њиме иде жив саобраћај између Непала и Тибета. Због своје краткоће тај превој користи Непал за свој трговински саобраћај, који је врло отежан не због тога што главно развође својом висином и залеђеношћу томе смета него што путеви иду кроз узине и провале долирске налик на пукотине. На жалост, ни друга експедиција 1922. год. није успела да се испење на главни врх. Да се реши овај проблем зависи много од климских прилика (сталности времена, особине снега) као и од нагиба падина, а особито од савлађивања тешкоћа које су огромне за телесна напрезања на висини преко 8000 м. У идућој свесци изаћи ће опширнији чланак.

Е. Ј. Цветић.

Двадесети скуп немачких географа. После дуге паузе одржан је у Лајпцигу од 17. до 20. маја 1921. године двадесети скуп немачких географа. Највише је саопштено извештаја о немачким радовима за време рата. У балканским и суседним земљама Немци су били развили знатну научну активност. *Евген Оберхумер*, из Беча, говорио је о аустријском картирању у Србији, Црној Гори и Арбанији, о географским испитивањима *Норберта Кребса*, о антрополошким студијама *Леха* и *Хаберланта* и о радовима аустријских геолога. *Ф. Клуше*, из Гетингена, оцртао је рад